

ДІАСПОРНИЙ ТУРИЗМ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ВИД ТУРИЗМУ

Андрій Зубик

*Львівський національний університет імені Івана Франка
Львів, Україна*

Одним з напрямів розвитку туризму, які є перспективними для України, є діаспорний туризм. Діаспора – перебування частини народу поза межами країни його походження в результаті геноциду (вигнання за расовими, релігійними, національними мотивами), дії економічних (пошук кращої долі) та стихійних причин [5, с. 46]. Українська діаспора є однією з найчисельніших у світі, тому пріоритетним завданням є підтримка зв'язку з закордонним українством. Діаспорний туризм у цьому плані відіграє важливу роль, адже виступає об'єднуючою ланкою з українцями, які проживають за кордоном через відвідування місць де вони жили, ознайомлення з культурою тощо [8, с. 40].

На сьогодні існує декілька різних підходів до визначення поняття «ностальгійний туризм». Науковці визначають ностальгійний туризм як бажання емігрантів та їх нащадків побачити історичну батьківщину, ознайомитися з її культурою та звичаями [2, с. 122-125]. Ресурсами ностальгійного туризму виступають населені пункти чи місця, на яких жив ностальгійний турист, будинки, могили родичів тощо. У випадку, якщо подорож здійснює нащадок, то для нього новими будуть країна, її традиції, культура, практично вся сукупність природних, історичних туристичних ресурсів країни.

Діаспорний туризм використовує ті ж ресурси, що і ностальгійний. Важливим ресурсом для розвитку діаспорного туризму виступає нематеріальна культурна спадщина. На думку фахівців до шедеврів нематеріальної культурної спадщини України можна віднести чимало її проявів: стародавнє свято Купала, вертепне дійство, різдвяні колядки, писанкарство, вишивка, килимарство, петриківський розпис, гончарство, кобзарство й гопак [6].

Залежно від мети подорожі можна виділити щонайменше три види діаспорного туризму: поїздки для побачення з рідними; відвідування місць, із якими пов'язані важливі події в особистому житті людини, відвідання місць, із якими пов'язана історія етнічної спільноти до якої відносить себе людина, або важливі моменти життя родини, предків.

Діаспорних туристів в Україні можна поділити на дві категорії:

1. Українці за національністю, які емігрували з українських земель.
2. Представники деяких інших національностей, для яких Україна є історичною батьківщиною. Сюди можна віднести кримських татар, караїмів та кримчаків [3, с. 44].

Українська діаспора умовно поділяється на східну та західну. Варто зазначити, що західна діаспора має кращі умови для збереження національної

ідентичності. Активними діаспорними туристами є ті представники українського етносу, котрі позиціонують себе як частину українського народу, незважаючи на те, що вони вже є громадянами інших країн. Іншу групу становлять асимільовані групи, представники яких дотримуються певних традицій, найменшою групою діаспорних туристів є особи, які вже зазнали асиміляції, проте, ще зберігають пам'ять про українське коріння.

Діаспорний туризм, будучи одним з перспективних видів туристичної індустрії володіє значним потенціалом. З позиції туристичного ринку це зосередження значної кількості потенційних клієнтів вітчизняної туристичної галузі.

Організація діаспорних турів повинна стати сполучною ланкою з закордонним українцями. Через відвідування своєї історичної батьківщини людина через переживання різного роду емоцій починає себе ототожнювати з тим народом представником якого вона є. «Підживлення» спогадів повинне лежати в основі діаспорних турів.

Особливо проблемним аспектом виступає технологія організації діаспорних турів. В нашій державі недостатньо налагоджена діяльність туроператорів. Першочерговим завданням в цьому плані виступає налагодження зв'язків з закордонними туроператорами, особливо з тими, офіси яких знаходяться у місцях проживання закордонних українців. Така співпраця значно підвищила б інтерес українців з діаспори до відвідин України. Позиції діаспорного туризму на українському ринку туристичних послуг є слабкими.

Істотною перепорою до розвитку цього виду туризму може стати недостатня вивченість туристичних ресурсів України. Туристично-рекреаційний потенціал України не використовується повністю. Багато об'єктів перебуває у напівзруйнованому стані, держава не фінансує їхню реконструкцію. Іншим аспектом є те, що стан інфраструктури діючих туристичних об'єктів та якість обслуговування є значно нижчими від світових стандартів. Важливим завданням є налагодження роботи закладів обслуговування, володіння персоналом іноземними мовами тощо. Одночасно організація діаспорного туризму не вимагає специфічних ресурсів, ресурсами виступає сукупність природних, історичних туристичних ресурсів країни. Додатково ресурсами виступають місця, з якими у діаспорного туриста пов'язані певні спогади.

На законодавчому рівні проведена значна робота, яка знайшла відображення у Законі України «Про правовий статус закордонних українців», який був прийнятий Верховною Радою України 4 березня 2004 р. Отже закордонні українці отримали право на безкоштовне оформлення багаторазової візи для відвідання України, без надання відповідного запрошення, терміном дії на 5 років на підставі посвідчення закордонного українця. Безумовно, це значний крок до зближення з діаспорою.

Проте, варто взяти до уваги збереження українцями своєї ідентичності у країнах їхньої еміграції. Національно-культурне життя української західної діаспори є краще організованим. Це виражається у діяльності різного роду

організацій, освітніх закладів. Українці беруть активну участь у громадському, політичному та економічному житті країн які стали їхньою другою батьківщиною. Натомість, східна діаспора є прямою протилежністю західній. Найбільш репрезентативним прикладом виступає Росія. Останнім часом побільшало новин про закриття українських шкіл, обмеження чи заборону діяльності українських організацій. Результати останнього перепису в Росії показали зменшення кількості українців на 1 016 436 осіб, що не можна пояснити природним скороченням чи міграцією в інші країни. Це яскраво свідчить про значні асиміляційні процеси. Важливим завданням виступає налагодження співпраці з російською владою щодо питань пов'язаних з українською діаспорою. Економічна криза 90-х рр. спричинила четверту хвилю еміграції, тому важливо проводити роботу з цими людьми, адже зміна середовища може призвести до втрати етнічної приналежності.

Позитивними кроками у розвитку ностальгійного туризму є проведення різного роду заходів таких як Євробачення 2005, Євро-2012, що дає можливість великій кількості туристів відвідати Україну.

Список використаної літератури

1. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія / О. О. Бейдик. – К : «Київський університет», 2001. – 258 с.
2. Белікова М. В., Зацепіна Н. О. Менонітські поселення: історія формування та розвитку ностальгійного туризму в Україні / М. В. Белікова, Н. О. Зацепіна. – Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, вип. XXXI, 2011. – с. 122–125.
3. Вуйцик О. І. Розвиток ностальгійного туризму в Україні / О. І. Вуйцик // Географія. Економіка. Екологія. Туризм: регіональні студії. Збірник наук. праць / за ред. І. В. Смаля. – Ніжин: МІЛАНІК, 2009. – Вип. 3. – с. 40–48.
4. Закон України «Про правовий статус закордонних українців» від 04.03.2004 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
5. Заставний Ф. Д. Економічна і соціальна географія України: навч. посіб. / Ф. Д. Заставний. – К.: Форум, 2001. – 239 с.
6. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=995_d69.
7. Методичні вказівки для розробки туристичних продуктів (за видами туризму) – Львів: ЛІЕТ, 2012. – 58 с.
8. Орлова М. Л. Ресурси етнічного туризму регіону: суспільно-географічна оцінка на матеріалах Одеської області): автореф. дисер. на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук: 11.00.02 / М. Л. Орлова. – Одеса, 2009. – 20 с.